

Bezpieczeństwo korzystania z bankowości elektronicznej

– *badanie ilościowe
wybrane zagadnienia*

Listopad 2020

Próba
projektowana

N=1000

Próba
zrealizowana

N=1000

Metoda

CATI - wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo

Czas trwania
pomiaru

23-29 listopada 2020, godz. 8:00-20:00 w dni powszednie,
10:00-18:00 w soboty i niedziele.

Cel pomiaru

Pogłębienie aspektu bezpieczeństwa korzystania z bankowości elektronicznej.

Merytoryczne przesłanki i charakterystyka pomiaru

Do grupy najbardziej rozpowszechnionych i niebezpiecznych przestępstw związanych z wykorzystaniem kart płatniczych, zaliczamy przestępstwo skimmingu/shimmingu. W chwili obecnej brak jest legalnej definicji tego zjawiska, jednakże w literaturze przedmiotu odnajdujemy wiele rozważań na ten temat.

Liczba przestępstw w bankowości elektronicznej wzrasta lawinowo:

- 2018 – 3,6 tys.
- 2019 – 6,3 tys.

... w tym samego skimmingu:

- 2018 – 743
- 2019 – 1415

Skimming

Skim (ang.) - zbierać, pobieżnie przeglądać

Skimmer/Shimmer - urządzenie skanujące wraz z kamerą służące do rejestracji kodu PIN przesyłające dane drogą radiową/GSM lub dokonujące zapisu danych na karcie pamięci

- Wąskie znaczenie.** Nielegalne skopiowanie paska magnetycznego oryginalnej karty płatniczej bez poznania treści zapisu (konkretnie: drugiej ścieżki paska, gdzie znajdują się: numer karty, data jej ważności, informacja, czy karta posiada chipa, oraz kod serwisowy potrzebny do prawidłowej realizacji transakcji)
- Szerokie znaczenie.** Działania, których ostatecznym efektem jest **uzyskanie fałszywej karty płatniczej** (tzw. białego plastiku) oraz przypisanego do niej numeru PIN

Shimming

Przystosowany do kopiowania danych z kart chipowych

Urządzenie wkłada się bezpośrednio do slotu służącego do wkładania karty płatniczej do bankomatu, dzięki czemu jego wykrycie jest znacznie utrudnione. W trakcie działania shimmer pośredniczy w odczycie danych z chipu karty przez czytnik w bankomacie zapisując uzyskane dane

Typy skimmingu/shimmingu

Bankomatowy

Nielegalna modyfikacja budowy bankomatu w celu przechwycenia kodu PIN oraz danych z paska magnetycznego/chipu karty płatniczej w celu wykonania jej duplikatu

Terminali POS (Point of Sale) Zeskanowanie ww. w momencie dokonywania transakcji przez właściciela karty.

Typowe miejsca to bary, restauracje, stacje benzynowe)

Wykorzystujący mechanizm płatności zbliżeniowych

Bardzo rzadki (hipotetyczny)

W polskim prawie skimming podlega regulacji art. 310 par. 1 Kodeksu karnego: *Za podrobienie lub przerobienie środka płatniczego lub dokumentu uprawniającego do otrzymania pewnej sumy pieniędzy (np. karty debetowej) grozi kara pozbawienia wolności nawet do 25 lat.*

Ranking ocen prawdopodobieństwa

padnięcia ofiarą określonego typu przestępstwa

Najbardziej rozpowszechniona obawa

	Wartość skumulowana*			
Wypadek [ż]	16,7	65,5	16,2	1,7
Wyłudzenie danych [i]	22,3	55,3	20,3	2,1
Oszustwo [m]	17,1	57,1	24,2	2,7
Kradzież, przywłaszczenie [m]	14,2	59,0	25,9	0,9
Włamanie [m]	10,4	60,0	28,4	1,2
Zniesławienie, zniewaga [n]	13,9	47,2	36,3	2,6
Rozbój [m]	6,2	44,0	48,1	1,8
Naruszenie nietykalności cielesnej [n]	7,6	42,2	48,4	1,9
Obraza uczuć religijnych, dyskryminacja wyznaniowa [sw]	15,3	34,3	48,9	1,4
Pobicie, bójka [ż]	7,2	42,3	48,9	1,6
Dyskryminacja ze względu na posiadane cechy [sw]	14,6	32,4	50,9	2,1
Gróźby karalne, uporczywe nękanie (stalking) [w]	6,4	36,2	55,2	2,2
Naruszenie miru domowego [w]	5,2	32,0	61,0	1,8
Znęcanie się fizyczne lub psychiczne [o]	6,7	25,7	66,3	1,3
Werbalne molestowanie seksualne [s]	5,2	22,8	70,1	1,9
Zgwałcenie lub zmuszenia do innej czynności [o]	2,0	25,0	70,7	2,2
Pozbawienie wolności, przetrzymywanie, uprowadzenie [o]	2,6	18,8	76,6	2,0
Zabójstwo, usiłowania zabójstwa [ż]	1,8	17,4	78,5	2,3
Zamach terrorystyczny [ż]	1,5	17,6	77,6	3,3
Nadużycie zależności [s]	1,4	16,9	77,5	4,2

Próg powszechnych obaw (więcej niż 2/3 populacji)

Legenda :

- [ż] - Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu
- [m] - Przestępstwa przeciwko mieniu
- [s] - Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności
- [n] - Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej
- [o] - Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece
- [w] - Przestępstwa przeciwko wolności
- [sw] - Przestępstwa wolności sumienia i wyznania
- [i] - Przestępstwa przeciwko ochronie informacji

Próg zauważalnych obaw (powyżej 1/3 populacji)

*wszystkie wartości podano w procentach

Środki bezpieczeństwa podejmowane przy użytkowaniu bankomatów (ATM)

Nie korzystam z bankomatów

21,8%

Nie podejmuję żadnych środków bezpieczeństwa

6,9%

Rozglądam się uważnie (w obawie przed rozbojem)	28,6%
Korzystam z bankomatów tylko w ludnych miejscach	17,7%
Używam bankomatu tylko, gdy nikogo nie ma w pobliżu	16,1%
Natychmiast chowam gotówkę w bezpieczne miejsca	41,0%
Korzystam tylko ze znanych mi bankomatów	37,6%
Sprawdzam, czy nie zamontowano dodatkowych kamer nad klawiaturą	24,5%
Sprawdzam czytnik (czy nie zawiera wystających części, nakładek)	25,6%

Sprawdzam klawiaturę (czy nie zawiera wystających części, nakładek)

30,1%

Zastaniam dłonią klawiaturę przy wpisywaniu PIN

54,8%

Po użyciu klawiatury kładę całą dłoń na niej

9,1%

Środki bezpieczeństwa podejmowane przy użytkowaniu bankomatów (ATM) w zależności od płci

kobiety mężczyźni

Nie korzystam z bankomatów	23,2%	20,2%
Nie podejmuję żadnych środków bezpieczeństwa	5,0%	8,9%

	kobiety	mężczyźni
Rozglądam się uważnie (w obawie przed rozbojem)	31,4%	25,8%
Korzystam z bankomatów tylko w ludnych miejscach	20,9%	14,3%
Używam bankomatu tylko, gdy nikogo nie ma w pobliżu	18,0%	14,0%
Natychmiast chowam gotówkę w bezpieczne miejsca	42,7%	39,2%
Korzystam tylko ze znanych mi bankomatów	40,6%	34,5%
Sprawdzam, czy nie zamontowano dodatkowych kamer nad klawiaturą	18,3%	31,0%
Sprawdzam czytnik (czy nie zawiera wystających części, nakładek)	20,7%	30,7%
Zastaniam dłonią klawiaturę przy wpisywaniu PIN	56,0%	53,4%
Po użyciu klawiatury kładę całą dłoń na niej	7,5%	10,8%
Sprawdzam klawiaturę (czy nie zawiera wystających części, nakładek)	23,4%	37,2%

Środki bezpieczeństwa podejmowane

przy użytkowaniu bankomatów (ATM) w zależności od grupy wiekowej

Nie korzystam z bankomatów	11,7%	18,0%	41,6%
Nie podejmuję żadnych środków bezpieczeństwa	8,8%	6,2%	6,4%

	18-34	35-64	65+
Rozglądam się uważnie (w obawie przed rozbojem)	26,5%	32,5%	22,5%
Korzystam z bankomatów tylko w ludnych miejscach	17,5%	17,6%	18,1%
Używam bankomatu tylko, gdy nikogo nie ma w pobliżu	13,8%	17,3%	15,9%
Natychmiast chowam gotówkę w bezpieczne miejsce	45,9%	43,3%	30,3%
Sprawdzam, czy nie zamontowano dodatkowych kamer nad klawiaturą	29,4%	26,4%	16,8%
Sprawdzam czytnik (czy nie zawiera wystających części, nakładek)	32,8%	26,9%	14,5%
Zastaniam dłonią klawiaturę przy wpisywaniu PIN	61,0%	59,4%	38,4%
Po użyciu klawiatury kładę całą dłoń na niej	8,8%	9,6%	8,5%
Sprawdzam klawiaturę (czy nie zawiera wystających części, nakładek)	35,6%	33,3%	16,7%

Środki bezpieczeństwa podejmowane

przy użytkowaniu bankomatów (ATM) w zależności od wykształcenia

zawodowe średnie wyższe

Nie korzystam z bankomatów	47,0%	24,2%	10,0%
Nie podejmuję żadnych środków bezpieczeństwa	11,2%	7,5%	4,8%

	zawodowe	średnie	wyższe
Rozglądam się uważnie (w obawie przed rozbojem)	15,9%	29,1%	33,1%
Korzystam z bankomatów tylko w ludnych miejscach	8,2%	19,2%	19,9%
Używam bankomatu tylko, gdy nikogo nie ma w pobliżu	9,7%	17,7%	17,0%
Natychmiast chowam gotówkę w bezpieczne miejsce	21,2%	37,9%	51,4%
Sprawdzam, czy nie zamontowano dodatkowych kamer nad klawiaturą	18,2%	19,1%	31,8%
Sprawdzam czytnik (czy nie zawiera wystających części, nakładek)	17,7%	21,1%	32,6%
Zastaniam dłonią klawiaturę przy wpisywaniu PIN	33,5%	48,6%	68,3%
Po użyciu klawiatury kładę całą dłoń na niej	6,4%	7,7%	11,4%
Sprawdzam klawiaturę (czy nie zawiera wystających części, nakładek)	20,2%	22,7%	40,6%

Środki bezpieczeństwa podejmowane przy użytkowaniu kart płatniczych

Nie korzystam z kart płatniczych	23,8%
Nie stosuję żadnych	42,1%
Zaklejam numer karty	2,6%
Zaklejam numer CVV	2,0%
Stosuję etui/torby blokujące RFID	10,2%
Często zmieniam PIN	0,8%

Używam nieoczywistych kombinacji PIN	22,0%
Inne, jakie?	0,4%
Inne: Mam ubezpieczone karty płatnicze	0,1%
Inne: Noszę dwie karty połączone ze sobą	0,2%

Środki bezpieczeństwa podejmowane przy użytkowaniu kart płatniczych: płeć

Płeć...	kobiety	mężczyźni
Nie korzystam z kart płatniczych	23,8%	23,8%
Nie stosuję żadnych	44,3%	39,7%
Zaklejam numer karty	2,4%	2,7%
Zaklejam numer CVV	1,2%	3,0%
Stosuję etui/torby blokujące RFID	9,4%	11,1%
Często zmieniam PIN	7,4%	8,6%

Płeć...	kobiety	mężczyźni
Używam nieoczywistych kombinacji PIN	20,2%	24,0%
Inne, jakie?	0,5%	0,2%
Inne: Mam ubezpieczone karty płatnicze	0,2%	-
Inne: Noszę dwie karty połączone ze sobą	0,3%	0,2%

Środki bezpieczeństwa podejmowane przy użytkowaniu kart płatniczych: wiek

Wiek (pokoleniowo)...	18-34	35-64	65+
Nie korzystam z kart płatniczych	10,8%	20,4%	46,1%
Nie stosuję żadnych	47,2%	43,5%	33,0%
Zaklejam numer karty	4,8%	1,9%	1,7%
Zaklejam numer CVV	2,9%	1,7%	2,0%
Stosuję etui/torby blokujące RFID	10,4%	11,9%	6,3%
Często zmieniam PIN	10,1%	7,7%	6,5%

Wiek (pokoleniowo)...	18-34	35-64	65+
Używam nieoczywistych kombinacji PIN	31,4%	22,6%	10,2%
Inne, jakie?	-	0,5%	0,4%
Inne: Mam ubezpieczone karty płatnicze	-	-	0,4%
Inne: Noszę dwie karty połączone ze sobą	-	0,5%	0,2%

Środki bezpieczeństwa podejmowane przy użytkowaniu kart płatniczych: wykształcenie

Wykształcenie...	zawodowe	średnie	wyższe
Nie korzystam z kart płatniczych	48,8%	25,0%	13,2%
Nie stosuję żadnych	34,7%	45,9%	41,5%
Zaklejam numer karty	2,4%	3,8%	1,6%
Zaklejam numer CVV	-	3,3%	1,7%
Stosuję etui/torby blokujące RFID	8,0%	7,4%	13,6%
Często zmieniam PIN	4,7%	6,0%	11,1%

Wykształcenie...	zawodowe	średnie	wyższe
Używam nieoczywistych kombinacji PIN	7,0%	16,6%	32,7%
Inne, jakie?	-	0,3%	0,6%
Inne: Mam ubezpieczone karty płatnicze	-	-	0,2%
Inne: Noszę dwie karty połączone ze sobą	-	0,3%	0,3%

Jako wykształcenie zawodowe zakwalifikowano: gimnazjalne, podstawowe/niepełne podstawowe, zawodowe
 Jako wykształcenie średnie zakwalifikowano: średnie i pomaturalne, policealne
 Jako wykształcenie wyższe zakwalifikowano: wyższe licencjackie, inżynierskie, magisterskie i wyższego stopnia

- Spośród przestępstw dotyczących bankowości elektronicznej przestępstwo nieautoryzowanego kopiowania karty płatniczej lub zawartej na niej informacji jest najbardziej rozpowszechnione.
- **Przestępstwa przeciwko ochronie informacji** to jest wyłudzenie danych, w tym kradzieży tożsamości, ujawnienie danych prywatnych/zawodowych dokonane w celu nadużycia (finansowego lub wizerunkowego) **stanowią najpowszechniejszą obawę wśród badanych dorosłych Polaków**. Co piąty Polak (22,3 proc.) uważa, że przytrafienie się takiego przestępstwa jemu osobiście lub komuś z jego najbliższych jest "zdecydowanie prawdopodobne". Za "raczej prawdopodobne" uważa je ponad połowa badanych (55,3 proc.). Łącznie ponad trzy czwarte dorosłych Polaków (77,5 proc.) uważa, że może paść ofiarą takiego przestępstwa.
- Wśród osób niepodejmujących żadnych środków bezpieczeństwa częściej występują kobiety, osoby należące do młodszego lub średniego pokolenia (w wieku od 18 do 65 lat), z wykształceniem średnim lub wyższym, osoby posiadające dochód na osobę znajdującą się w gospodarstwie domowym pomiędzy 3 a 5 tys. PLN.
- **Polacy zachowują podstawowe zasady bezpieczeństwa podczas korzystania z bankomatów**: zasłaniają dłonią klawiaturę podczas wpisywania numeru PIN (54,8 proc.), natychmiast umieszczają gotówkę w bezpiecznym miejscu (torbie, portfelu, wewnętrznej kieszeni) (41,0 proc.), korzystają tylko ze znanych bankomatów (co implikuje zarówno znajomość okolicy, środowiska oraz danego urządzenia - to ostatnie na okoliczność wprowadzonych zmian) (37,6 proc.). Mężczyźni w większym stopniu świadomi technik skimmingu/shimmingu częściej niż kobiety dokonują oględzin bankomatu jak czytnik i klawiatura oraz obecność dodatkowych kamer. Z kolei sposób zapewniania sobie bezpieczeństwa przez kobiety jest bardziej sytuacyjny - w większym stopniu rozglądają się uważnie w obawie przed rozbojem, korzystają z bankomatu, gdy nikogo nie ma w pobliżu, albo korzystają z niego wyłącznie w ludnych miejscach.

- **Im wyższy wiek badanego, tym mniej zasad bezpieczeństwa jest znanych i realizowanych.** Szczególnie jest to widoczne przy wpisywaniu kodu PIN - tylko 38,4 proc. badanych w wieku 65+ zasłania dłońią klawiaturę, podczas gdy wśród młodego pokolenia (18-35) czyni to aż 61 proc. badanych. Podobnie rzecz ma się z aspektami technicznymi (sprawdzanie bankomatu na okoliczność modyfikacji urządzenia) oraz czynników sytuacyjnych (uwważnego rozglądania się, wyboru urządzenia znajdującego się w bezpiecznym miejscu).
- **Poziom wykształcenia silnie pozytywnie skorelowany z podejmowanymi przez Polaków środkami bezpieczeństwa podczas korzystania z bankomatów,** zarówno podstawowymi (np. zasłanianie numeru PIN przy wpisywaniu), technicznymi (modyfikacje bankomatu) oraz sytuacyjnymi (wybór bankomatu, wzmożona uwaga podczas korzystania).
- Zwraca uwagę **niska świadomość bezpiecznego korzystania z kart bankomatowych.** Blisko połowa badanych nie stosuje żadnych środków bezpieczeństwa (42,1 proc.). Najbardziej rozpowszechnioną formą zachowania bezpieczeństwa w tym zakresie jest stosowanie nieoczywistych kombinacji kodu PIN - czyni tak co piąty badany (22,0 proc.). W nieco większym stopniu karty zabezpieczają mężczyźni (większość różnic w granicach błędu oszacowania), osoby młode 18-35 lat, z wykształceniem średnim lub wyższym.

Dziękujemy za uwagę!

Stowarzyszenie Absolwentów Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego
ul. Krakowskie Przemieście 26/28/ lok. G WNPiSM, 00 - 927 Warszawa

www.badaniadlabezpieczenstwa.pl